

There is No Atheist in a Foxhole: The Debate Regarding the Bitachon of the Sinful

1) ספר שם עולם – חלק ב, קונטרס נפוצות ישראל, סוף פרק ח (החפץ חיים זצ"ל)

ורע עוד דומת הבטחון אין תלוי בזכותים שאטילו הוא אדם שאינו הגון אך שחזק בטחונו כה' כח הבטחון מגין עליו ומתחסד עמו כפי כ"כ הגר"א [ודלא כמו"ס] ושמתני שכן אימא במדרש על הפסוק רביט מכאובים לרשע והבטח כה' חסד יסוכנו וכן מוכח פשטיה דקרא

עין ס' אל יראו למיחלים לחסרו להליל ממות נפש ולחיותם ברעב ומדלא כתיב יראו כמיחלים לחסרו משמע דמרי מילי נינהו ושמתנו מזה דאטילו אינו עדיין כלל כח יראי ס' רק הוא מיחל לחסרו ס' ג"כ עין הקצ"ס עליו להחיותו ברעב

2) חובות הלבבות: שער הבטחון – פרק ג, הקדמה ד

וההקדמה הרביעית, שתהיה השגחתו חזקה והשפדלותו גדולה לקיים מה שחייבו בו הבורא מעבודתו, ולעשות מצותיו, ולהזהר מאשר הזהירו ממנו, כפי מה שהוא מבקש שיהיה הבורא מסכים לו במה שהוא בוטח עליו בו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב, ד): עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו, בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, ואמר הכתוב (תהלים לו, ג): בטח ביי ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה, ואמר (איכה ג, כה): טוב יי לקו לנפש תדרשנו.

אבל מי שיבטח על הבורא והוא ממרה אותו, כמה הוא סכל, וכמה דעתו חלושה והפרתו, כי הוא רואה, כי מי שנתמנה לו מבני אדם על דבר, כשהוא מצוה אותו להתעסק בצורך מצרכיו, או מזהיר אותו מדבר, ויעבר על מצותיו, ויגיע לממנה עברו על מצותו, כי יהיה הסבה החזקה להמנע ממנו העשות מה שבטח עליו בו. כל שכן מי שעבר על חקי האלהים ומצותיו, אשר יעד והעיד עליהם, שתהיה תוחלת הבטח עליו נכזבה כשימרהו, ולא יהיה ראוי להקרא בשם בוטח באלהים, אך הוא כמו שאמר הכתוב (איוב כז, ח): כי מה תקנות חגף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו, הצעקתו ישמע אל, ואמר (ירמיהו ז, ט): הגנב רצח ונאף והשבע

לְשִׁקֵּר, וְאָמַר (יְרַמְיָהוּ ז, י): וּבָאתֶם וְעַמְדַתֶּם לְפָנַי בְּבֵית הַזֶּה
אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו, וְאָמַר (יְרַמְיָהוּ ז, יא): הַמְעַרְתַּם פְּרָצִים
הַזֶּה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו.

3) רמב"ן – האמונה והבטחון, פרק א

עוד אמר "בְּטַח בְּדִי וְעֲשֵׂה טוֹב"¹, כְּלוּמַר אַעפ"י שֶׁאֵין בִּידֶךָ מַעֲשִׂים וְתִדְעַ בְּעַצְמְךָ שֶׁאַתָּה רֹשֶׁע, עַם כָּל זֶה בְּטַח בְּה' כִּי הוּא בֹעַל רַחֲמִים וִירַחֵם עֲלֶיךָ, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וּרְחַמְיוֹ עַל כָּל מַעֲשִׂוֹ" (תהלים קמה, ט), ר"ל צדיקים ורשעים. ואמרו: בשעה שבו אדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי (סנהדרין דף מו.). ע"כ אמר בתחלה בטח בה', כלומר בין שתהיה צדיק בין שתהיה רשע בטח בה'. ואח"כ אמר ועשה טוב, כלומר אַעפ"י שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנוּן, אַל יבטיחך יצרך שלא תראה רע, כי השי"ת מאריך רוחיה וגבי דיליה.

4) מנחת אשר – אמונה ובטחון, עמ' כא (ר' אשר וייס שליט"א)

אמנם מדקדוק בדבריהם נראה דאף שנחלקו אכן בביאור המקראות, בפנימיות הענין מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, הרמב"ן מיירי במי שאינו ראוי אבל מ"מ עומד הוא לפני הקב"ה בהכנעה יתירא ובהשתדלות להטיב דרכיו, ורבינו בחיי מיירי במי שעומד במרדו אלא שבוטח שה' יעזרהו.

5) אמונת עתיד – דברים, עמ' ריב (ר' משה וואלפסאן שליט"א)

<p>הוא דמיקרי בנים מעלייתא לא מיקרי ת"ש, "והי במקום אשר יאמר לָבֶטַח לא עמי אתם יאמר לָבֶטַח בני א-ל חי". וכפרט באחרית הימים בעיקבתא דמשיחא כשהשפלות מתגבר צריכים להתחזק באהבת ד' אותנו. ולכן פתח האחרון שכנביאים הוא מלאכי, את נביאותו עבור הדור האחרון, "אהבתי אתכם אמר ד'", אפילו כשתאמרו מה אהבתנו ואין אתם יודעים למה. ובהפטורה זו כשישע"י הנביא מוכיח את ישראל מ"מ המלה הראשונה של נבואתו, כשהכריז שמעו שמים והאזינו ארץ כי פי ד' דיבר, פתח במלה ראשונה שהשי"ת דיבר, והוא "בנים" אפילו כשהם פשעו כי, מ"מ בנים.</p>	<p>בשבת זו שקודם ת"כ צריכים לתקן הטא המרגלים שהמשיך אכלות על ת"כ. ובפרשה של שבת זו נמסר פרט נוסף בענין מרגלים מה שלא הוזכר בפ' שלח. והוא, "וּתְרַגְּנוּ בְּאֵהֲלֵיכֶם וּתְאָמְרוּ בְּשֵׁנַת ד' אוֹתָנוּ וּבְרַש"י, והוא ה' אוהב אתכם. עכ"ל. וצריכים לקבוע בלב ענין של האהבה רבה אשר אהבתנו וכו' ולידע ולהאמין שכל המאורעות אפילו הבלתי טובות, כולם המה רחמים וחסדים גדולים והכל לטובת ולתיקון עם ישראל, וכל מה שאירע בחודש א"ב, הכל מחמת רחם א"ב על בנים. וכדאיתא (קידושין ל"ו ע"א) שאפילו כשעובדים ע"ז ג"כ נקראים בנים שנאמר "בנים משחיתים". וכי תימא בנים משחיתים</p>
--	---

During the period when he lost the apartment building, Maran spent much time studying "Sha'ar haBitachon" in the sefer Chovos HaLevavos. He remarked then, "The world thinks that a wealthy man is someone with a block of apartments in Warsaw, but the truth is that a rich man is someone who has 'Sha'ar haBitachon' in Chovos HaLevavos!"²

¹ תהלים פרק לו, פסוק ג - בְּטַח בְּדִי וְעֲשֵׂה טוֹב שְׂכֹן אֶרֶץ יְרֵעָה אֲמוּנָה :

² The Brisker Rav: The Life and Times of Maran HaGaon HaRav Yitzchok Ze'ev HaLevi Soloveichik zt"l [Volume 1, pg 131]